

Nova stvarnost se z iskanjem večnega in neminljivega v stvareh približuje francoskemu statičnemu vidiku bivanja, v njegovem miljeu sin dveh očetov prvič občuti skrivnostno življenje pohišтва, ki izvira iz osebnega odnosa Francoza do predmetov. Prihodnje postaje na tej poti so oživljanje smisla za večne vrednote moralnega in verskega sveta. Ko njegova želja po neizpremenljivem v stvareh zasluti Boga kot jasno luč iz temine, bodisi da je skrit v etičnem dostojanstvu človeka ali da se smehlja iz narave kakor nekdanj v raj, tudi njegova duša dobiva peroti in mladenič postaja borivec z Bogom, zahtevajoč od njega blagoslova in osebnega odnosa (233).

Prav lepo poslovenjena povest kaže tudi v prevodu vse znake sloga, ki ga je pisal Kocbek v Lučih na severu (prim. DS 1935, str. 150). Dr. J. Šilc

Miha Maleš: *Sence ali knjiga lesorezov in linorezov*, v Ljubljani 1936. Založila Bibliofilska založba v Ljubljani. Natisnila tiskarna Veit in drug, Vir pri Domžalah.

Že prvi pogled na Maleševo najnovejšo knjigo nas pouči, da gre za izreden knjižni pojav, za razkošno izdanje, ki ga v veliki meri opravičuje prav izredno kakovostna izvršitev, brez katere bi bilo škoda truda zanje. Tiskarsko in knjigarsko tehnično je ta namen tudi v polni meri dosežen: Knjiga ni samo prijetna in mikavna za oko, ampak je za našo umetnosti precej odtujeno sredino prav nazoren pouk o tem, da se grafična umetniška stroka ne izraža samo po kvaliteti svojega negativa, posrednika, grafične plošče ali klišeja, ampak da je popolna šele, če njen nosivec papir ustreza zahtevi, da bo tisku enakopraven soizraznik končnega pojava grafične umetnine. Zato tem bolj obžalujemo, da ni bila ista skrb kot kakovosti materiala in tiska posvečena tudi kakovosti jezika in je nedopusten greh v taki knjigi, ako nepravilno piše imena vodilnih sodobnih umetnikov (str. 12).

Sestavljena je ta knjiga predvsem in na prvi pogled skoraj izključno iz grafičnih slik. Pri bližjem pogledu pa zapazimo, da smatra besedni izraz za važno sestavino svoje vsebine. Za uvod ji služi Maleševa pesem »Nocoj... sem prislunil pesmi daljni —«; sledi ji uvodna beseda, ki jo je napisal Janez Zorman, nato pa precej obširen tekst, v katerem je Maleš zbral razne svoje starejše in nove domislice o umetnosti, njenem bistvu, poslanstvu in vlogi v njegovem lastnem življenju. Končuje se s kratko avtobiografsko skico, ki se opira predvsem na mladostne doživljaje in vtise. Ta tekst je zanimiva paralela Tratnikovim aforizmom in zadnji veliki umetniški izpovedi v naši književnosti Moji poti Franceta Kralja. Z obema se nekoliko dotika, nudi pa vendar za Maleša značilno, nekoliko nejasno izpoved, po kateri je »umetnost tisto Nekaj, čemur človek ne ve imena«. Malešu je umetnost del skritega življenja (str. 15), služi ji kot izrazit humanist, ki mu je človek sam sebi skrivnost, le senca svoje duše (str. 16). Umetnost mu je pot in sredstvo do spoznanja in izraza tega izmikajočega se človeka v umetniku. Poleg čustva in srca je Malešu risba vir in osnova likovne umetnosti (str. 17). Zato je naravno, da je našel svoj najpopolnejši izraz v grafiki. Bori se predvsem za notranjo formo svoje umetnosti, zu-

nanje mu je samo sredstvo, odtod je razločljiv tudi pogosti konflikt s poprečnim gledalcem.

In vendar je kljub tej besedni primeri glavna sestavina Maleševe najnovejše knjige, ki se po tem bistveno razlikuje od mnogo bolj literarnih Rdečih lučk, le slika, grafična umetnina. V uvodu jo je Zorman nazval »slikanica za odrasle«. Resnica je v tem nedvomno, čeprav je namen te slikanice predvsem osebni, umetniku samemu namenjen, ki je v tej knjigi zbral svoje dosedanje delo podobno kakor ga pesnik povezuje v zbirko poezij. V drugi vrsti je ta slikanica namenjena lastniku, ki jo kupi in hrani doma. Vodnik naj mu bo v skrivnostno deželo umetnosti! Ob nji bo prisiljen bolj kot po vseh teoretskih razpravah o umetnosti, njenem bistvu in izrazu razmišljati o tem, zakaj je ta umetnost taka in ne drugačna, prisiljen bo slediti njenim psihološkim virom in se mu bo polagoma sama razkrila kot borba za črto, za risbo, ki je bistvo Maleševe zunanje forme in kot igra svetlobe in sence, ki je predvsem odsev njegove notranje forme, instinktivnega tipanja za skrivnostmi lastne duše in doživljanja. Ko se mu bo to odkrilo, bodo doslej zagonetni liki sami oživali, njih sugestivna moč bo sledila melodiji, izraženi v črtah, svetlobah in sencah, ki jih je kot svojo zunanjo, vidno, čutno dostopno formo Maleševim grafičnim listom diktirala njih notranja forma, katera je izliv njegove duše in njenih spoznavalnih in lepotnih teženj.

Maleš je podal v tej knjigi izbor iz vsega svojega grafičnega ustvarjanja od l. 1920 dalje do danes. O njenih sestavinah smo že pogosto govorili in ni treba, da bi to ponavljali. Ta pregled njegovega dela nam dokazuje, da je ostal sam sebi zvest, ko je sledil stopinjam svojih praških učiteljev prav kakor pozneje, ko mu je Matisse pokazal izrazno lepoto linije; in prav tako takrat, ko je sugestivna senca Munchovega ekspresionizma padla na njegovo delo, kakor danes, ko je že bližji lastnemu formalnemu izrazu, ker ga od vsega začetka nosi priznana lirično razpoloženje, mladostna sanjavost in melodija priproste popevke. Zorman ima prav, ko pravi, da za razumevanje teh listov ni treba besednih razlag, ključ do njih je v iskrenem, neučenem razpoloženju.

Maleševa knjiga pomenja resnično obogatitev naše umetnostne posesti, nič manj pa ne dragocenega kašipota v skrivnostni svet umetniškega izraza.

Frst

GLEDALIŠČE IN GLASBA

Delo opernega gledališča v sezoni 1935/36.

Ko se tako nadalje razgledujemo po umetninah, ki so v minuli sezoni sestavljale spored našega opernega gledališča, nam prav malo privlačno stopi nasproti Millöckerjeva opereta »Prešmentani grad«. Ne toliko delo samo, ki kot klasična dunajska opereta ne pogrša ravno vrednot niti z vsebinske strani pa tudi ne z glasbene, bolj nas je razočarala uprizoritev. Posvečeno ji je bilo tako malo pozornosti, da je napravila na dojemalca vtis na hitro pripravljene in zato neizdelane predstave.